

Komunitetet mund të udhëheqin tranzicionin energjetik të Europës

Article by Pau Ruiz Guix

September 24, 2021

Kalimi në energjinë e rinovueshme është një mundësi për më shumë njerëz që të kenë një rol aktiv në sistemin energjetik. Iniciativat dhe bashkëpunimi komunitar janë burime të pasurisë dhe vendeve të punës dhe shembuj të demokracisë në praktikë. Pau Ruiz Guix konsideron një model bashkëpunimi i cili mblodhi dhjetëra mijëra qytetarë pas erës në det të hapur në Kopenhagen. Me mbështetjen e duhur nga qeveritë dhe BE -ja, komunitetet në të gjithë Europën mund të jenë në zemër të një sistemi të qëndrueshëm energjetik.

Fundi i shekullit të 20 -të pa një rritje dramatike të partneriteteve lokale për zhvillim të qëndrueshëm dhe energji të pastër. Ndërsa shumë partneritete theksuan pjesëmarrjen dhe përfshirjen, tërheqja e shtetit dhe zëvendësimi i tij me aktorë të pazgjedhur, privat gjithashtu marginalizuan shumë komunitete. Partneritetet ishin në fund të fundit një rezultat i privatizimit në sektorë të tillë si energjia, nga vitet 1980 e tutje. Shumë komunitete shfrytëzuan rastin për t'u vetë-organizuar. Përmes themelimit të organizatave të drejtuara nga komuniteti dhe aseteve financiare në pronësi të komunitetit, grupet e qytetarëve ishin në gjendje të partnerizoheshin me institucionet publike dhe private në mënyrë të barabartë. Midis afro 2400 kooperativave energjetike të Europës, shembujt pionierë përfshijnë EWS Energy në Gjermani, Enercoop në Francë, Middleground në Danimarkë, E-Werk në Itali, Energy4All në Mbretërinë e Bashkuar dhe Ecopower në Belgjikë.

Komunitetet e energjisë do të jenë kritike për suksesin e tranzicionit të Europës. Sipas Agjencisë Ndërkombëtare të Energjisë, energjia elektrike e prodhuar nga qymyri është përgjegjëse për 30 përqind të emetimeve të gazrave serrë në të gjithë botën. Për të përmbushur qëllimet e tij klimatike, Bashkimi Europian synon të zvogëlojë emetimet e tij me të paktën 40 përqind deri në vitin 2030 dhe të rrisë pjesën e energjisë së rinovueshme në të paktën 32 përqind. Ferma me erë, në det të hapur në Kopenhagen, Middleground (ferma e erës më e madhe në botë e zhvilluar nga një partneritet i udhëhequr nga komuniteti) hedh dritë mbi atë se sa kooperativat e mund të jenë të rëndësishme në tranzicionin në një sistem energjie të qëndrueshëm.

Qytetet, qëndrueshmëria, partneritetet

Globalizimi dhe urbanizimi i kanë bërë qytetet qendrën e produktivitetit, inovacionit dhe pasurisë. Qytetet përfaqësojnë një mesatare prej rreth 80 përqind të prodhimit ekonomik global dhe 55 përqind të popullsisë globale (duke u rritur në 75 përqind në Europë). Qytetet janë përgjegjëse për 70 përqind të emetimeve dhe dy të tretat e konsumit të energjisë në të gjithë botën. Prandaj qëndrueshmëria urbane është çelësi për luftën tonë kundër ndryshimeve klimatike dhe për shoqëritë më të qëndrueshme dhe më elastike. 66 përqind e qyteteve europiane kanë plane klimatike dhe 82 përqind kanë vendosur objektiva për uljen

e emetimeve.

Qëndrueshmëria urbane varet nga komunitetet që jo vetëm “marrin pjesë” në tranzicion, por edhe përcaktojnë kushtet dhe kanë një interes. Zhvillimi i qëndrueshëm në përgjithësi kuptohet si plotësimi i nevojave të së tashmes pa kompromentuar aftësinë e brezave të ardhshëm për të përmbushur të tyret. Qëndrueshmëria, nga ana tjetër, është një konstrukt i gjerë dhe në zhvillim e siper, që kundërshton një përkufizim të pajtuar universalisht. Në vend të një ideali të caktuar, qëndrueshmëria duhet të jetë e rrënjësuar në praktikë, e varur nga konteksti dhe e vendosur nga aktorë të caktuar me motivime dhe interesa të përcaktuara diçka që del më qartë në dritë në mjediset urbane, ku është më e lehtë të identifikohen aktorët dhe të përcaktohen interesat.

Natyra komplekse e qëndrueshmërisë e bën atë të arritshme vetëm përmes njohjes së ndërvarësive dhe partneriteteve. Aleancat midis llojeve të ndryshme të aktorëve-qofshin ato publike, private apo shoqërore civile-i bëjnë vendimet kolektive të mundshme, përmes proceseve formale dhe të orientuara drejt konsensusit për të arritur qëllimet e përbashkëta, të papenguara nga kompleksiteti, konflikti ose ndryshimet shoqërore.

Our latest edition: Democracy Ever After? Perspectives on Power and Representation is out now.

It is available to read online & order straight to your door.

[READ & Order](#)

Sfidat e bashkëpunimit në shekullin 21

Partneritetet vijnë në forma të ndryshme: nga nismat e përgjegjësive shoqërore të korporatave, tek OJQ -të që plotësojnë boshllëqet e lëna nga shteti, tek organet për fuqizimin e komunitetit. Si një formë, partneritetet në shekullin 21 mund të konsiderohen si paradigma e bashkëpunimit të shekullit që sjell premtime dhe sfida.

Në praktikë, theksi në planifikimin bashkëpunues dhe retorikën e partneritetit ka nxitur një zhvendosje nga kuadri tradicional i qeverisjes dhe politikëbërjes – nga “qeveria” në “qeverisje”. Ndërsa autoritetet e zgjedhura sapo zbatuan politikën nga lart poshtë, paradigma e re e bashkëpunimit karakterizohet nga ndarja e kompetencave, përgjegjësi dhe burimeve midis qeverisjes vendore, sektorit privat dhe shoqërisë civile. Ky tranzicion është i lidhur me procese më të gjera si globalizimi dhe liberalizimi.

*Meqenëse kornizat e legjitimitetit dhe
llogaridhënies tani janë më pak të qarta,
deficitet demokratike në rritje janë rregulluar
me një retorikë të fuqizimit, përfshirjes dhe
bashkëpunimit.*

Këto norma të reja organizative paraqesin sfida për qëndrueshmërinë, demokracinë dhe qeverisjen. Përmes një procesi të orkestruar në mënyrë qendrore të ristrukturimit të shtetit, shteti ka udhëhequr privatizimin e sektorit publik. Shërbimet që dikur drejtoheshin nga burokratët tani mbikëqyren nga një formë e re e menaxhimit elitist, agjencite e pazgjedhura. Ky ristrukturim i qeverisjes, ofrimit dhe financimit të shërbimeve publike është përshkruar si “de-statizimi i shtetit”. Ajo ka mjegulluar kufijte tradicionale midis sektorit publik dhe atij privat.

[...] Aktorët në sektorin privat shpesh dështojnë në ndërtimin e kompromisit dhe ata aderojnë parimet neoliberalë që i japin përparësi objektivave ekonomike dhe anashkalojnë pjesëmarrjen e komunitetit.

Ndërsa kornizat e legjitimitetit dhe llogaridhënies janë tani më pak të qarta, deficitet demokratike në rritje janë rregulluar me një retorikë të fuqizimit, përfshirjes dhe bashkëpunimit. Megjithatë, aktorët në sektorin privat shpesh dështojnë në ndërtimin e kompromisit dhe ata aderojnë parimet neoliberalë që i japin përparësi objektivave ekonomike dhe anashkalojnë pjesëmarrjen e komunitetit. Sidoqoftë, ka një theks në rritje në konsultimin me komunitetet dhe përdoruesit e shërbimeve në ndërtimin e partneritetit dhe privatizimin e ofrimit të shërbimeve publike. Sidoqoftë, procesi mbetet i centralizuar në hartim, interpretim dhe zbatim. Një ribalancim i mirëfilltë i marrëdhënieve të pushtetit dhe një përqendrim i interesit publik mund të arrihet kur komunitetet të fitojnë pushtet mbi procese të tilla.

Ferma e erës në det të hapur “Middleground”

Qytetet kanë një rol të madh për të luajtur në zvogëlimin e gjurmës mjedisore të konsumit të energjisë të Europës. Shumë udhëheqës kanë mbrojtur një transformim rrënjësor të sistemeve të energjisë dhe kanë bërë thirrje që qytetarët të formojnë një të ardhme të decentralizuar dhe të rinovueshme të energjisë. Duke synuar që të bëhet qyteti i parë neutral ndaj karbonit në botë deri në vitin 2025, kryeqyteti danez, Kopenhagen, dhe ferma e erës në det të hapur “Middleground” bien në sy.

Projekti nuk është vetëm një shembull i asaj që është e mundur, kur ekziston vullneti për të dekarbonizuar energjinë përmes teknologjisë së erës dhe një qeverie mbështetëse, por gjithashtu demonstroi se si mund të arrihet ndikimi i komunitetit.

E përbërë nga 20 turbina me erë 3 kilometra larg bregut, ferma me erë në det të hapur

“Middleground” është ferma më e madhe në botë e zhvilluar nga një partneritet i udhëhequr nga komuniteti. Projekti nuk është vetëm një shembull i asaj që është e mundur, kur ekziston vullneti për të dekarbonizuar energjinë përmes teknologjisë së erës dhe një qeverie mbështetëse, por gjithashtu demonstroi se si mund të arrihet ndikimi i komunitetit.

“Middleground” u konsiderua fillimisht si një vend i mundshëm për turbinat me erë në det të hapur në fillim të viteve 1990, por u ngrit vetëm kur u përfshi shoqata e qytetarëve, Zyra e Mjedisit dhe Energjisë në Kopenhagen. Zyra e Mjedisit dhe Energjisë në Kopenhagen mbledhi një grup pune në 1996 dhe paraqiti një propozim tek autoritetet vendore dhe shtetërore më vonë po atë vit. Në bashkëpunim me Kopenhagen Energy – e cila kishte burime dhe përvojë më të madhe në teknologjinë e erës – shoqata aplikoi për miratim gjatë vjeshtës së 1996.

Për të ndihmuar grupin e punës të angazhohej në sistem, u formua zyrtarisht si Kooperativa e Turbinës me Erë “Middleground” në 1997. Meqenëse kooperativa nuk kishte as burime financiare as përvojë në aksesimin e kapitalit gjatë fazës fillestare të projektit, u lejoi njerëzve të porositnin paraprakisht aksione në fermën e erës. Pas aplikimit për mbështetje shtetërore dhe BE, asaj iu dhanë 680 000 euro nga Agjencia Daneze e Energjisë. Shuma e mbledhur ishte e mjaftueshme për të krijuar kooperativën, por jo për vetë fazën e hetimit. Dy dëgjesa publike u mbajtën në 1997 dhe 1998 për t’u marrë me konsideratat mjedisore, zhurmën dhe estetikën. Organizimi i këtyre dëgjimeve erdhi nga kuptimi i Kooperativës se përfshirja e komunitetit ishte thelbësore për ndërtimin e mbështetjes publike për ndërtimin e turbinave me erë në një distancë kaq të shkurtër nga Kopenhagen. Dëgjimet publike ishin një kanal i mëtejshëm për të dëgjuar pikëpamjet e ndryshme të komunitetit dhe pasi organizatat e huaja (fillimisht ngurruese) iu bashkuan projektit, mbeti pak kundërshtim në seancën përfundimtare në 1999. Projekti u miratua në 1999 dhe ndërtimi ishte caktuar të fillonte. Në të njëjtin vit, çdo aksion i vetëm në Kooperativë u shit. Në vitin 2001, filloi ndërtimi.

Ndërtimi i ndikimit të komunitetit

Partneriteti i projektit Middleground tregon sesi komunitetet mund të shfrytëzojnë fuqinë e vërtetë në partneritete dhe udhëheqin tranzicionin e qëndrueshëm të energjisë. Një pjesë e këtij suksesi varej nga dy lloje të kapitalit, të ofruara nga komuniteti i Kopenhagenit: kapitali financiar dhe social.

Vlera e njohurive lokale shpesh nënvlerësohet në partneritetet me komunitetin. Megjithatë, komunitetet e dinë se çfarë do të funksionojë dhe çfarë jo në zonat dhe kontekstin e tyre, janë të vetëdijshëm për rrjetet sociale ekzistuese dhe mënyrat për t’i forcuar ato.

Kooperativa nuk ishte e suksesshme vetëm si një strukturë për të kanalizuar zëra të

ndryshëm, për të kontrolluar besimin dhe për të qenë të përgjegjshëm, por gjithashtu u bë një aktor financiar aktiv. Komunitetet rrallë kanë qenë në gjendje të kontribuojnë financiarisht në partneritetet e zhvillimit të qëndrueshëm. Në shumë raste, “komuniteti” bëhet thjesht një nga çështjet që duhen zgjidhur për të vazhduar projektin. Me 40 500 aksione të vlerësuara në 567 euro secila dhe në pronësi të 8500 aksionerëve (individë, kompani, sindikata dhe OJQ), kooperativa mund të financojë 50 përqind të projektit. Duke përfutur nga asetet në pronësi të komunitetit për një projekt të vetëm, konkret, kooperativa u ndërtua si një ndërmarrje lokale me një rrjet të gjerë lidhjesh me banorët, duke shmangur mungesën e përfaqësimit, zhgënjimit dhe mosangazhimit. Vlera e njohurive lokale shpesh nënvlerësohet në partneritetet me komunitetin. Sidoqoftë, komunitetet e dinë se çfarë do të funksionojë dhe çfarë jo, në zonat dhe kontekstin e tyre, janë të vetëdijshëm për rrjetet sociale ekzistuese dhe mënyrat për t'i forcuar ato. Si të tilla, ato janë të paçmueshme për planifikimin, zbatimin, monitorimin dhe marrjen e shërbimeve. Në projektin Middleground, kooperativa trajtoi përjashtimet e shumta duke përdorur aftësitë lokale, duke siguruar punësim, duke mbajtur pasurinë në komunitet dhe duke u dhënë qytetarëve një pjesë në prodhimin dhe pritjen e një shërbimi publik. Kooperativa dhe aksionerët e saj ishin thelbësorë në fillimin e projektit (dhe tani në monitorimin dhe mirëmbajtjen) dhe ishin në gjendje të ishin në kontakt, përmes rrjeteve lokale, me më shumë se 50 000 njerëz që informuan planifikimin dhe zbatimin e fermës së erës.

Përfitimet dhe sfidat

Ndërsa partneritetet e drejtuara nga komuniteti mundësojnë fuqinë dhe ndikimin e vërtetë të komunitetit në partneritetet e qëndrueshmërisë urbane, ato ende ngrenë të paktën dy pyetje në lidhje me privatizimin e publikut dhe cilësinë e qeverisjes demokratike në Europë.

Pyetja e parë ka të bëjë nëse partneritetet e drejtuara nga komuniteti dhe shërbimet publike në pronësi të komunitetit e zgjidhin problemin e “de-statizimit të shtetit” që ka mjegulluar rolet dhe përgjegjësitë e aktorëve publikë dhe privatë. A mundet apo duhet që këto lloj partneritetesh të zëvendësojnë ato që ne i konsiderojmë format tradicionale të qeverisjes? A nënkuptojnë ato akoma privatizimin e asaj që është, në fund të fundit, një shërbim publik që i shërben një komuniteti më të madh se ata të përfshirë në menaxhimin e tyre dhe që marrin të ardhurat? A nevojitet një nivel minimal i mbështetjes së qeverisë për zhvillimin e tyre të suksesshëm? Së dyti, duke marrë parasysh si 8500 aksionarët ashtu edhe komunitetin më të gjerë që ata mund të arrijnë, në çfarë mase ky partneritet zgjidh çështjet e planifikimit konsensual, demokracisë dhe përfaqësimit në ofrimin e shërbimeve publike?

Siç shtroi Ban Ki-Moon, kooperativat “janë më mirë të përshtatura me nevojat lokale dhe janë pozicionuar më mirë për të shërbyer si motorë të rritjes lokale”. Në të vërtetë, kooperativat ndihmojnë në zvogëlimin e fuqisë së tepërt, oligopolistike të tregut që mund të vendosë çmime më të larta ose të ofrojë produkte me cilësi më të ulët. Ato pakësojnë asimetrinë e informacionit, duke mbrojtur anëtarët e kooperativës që janë gjithashtu konsumatorë. Duke i dhënë përparësi nevojave sociale dhe mjedisore, ata mund të pranojnë fitime më të ulëta. Ato përshpejtojnë adoptimin e qëndrueshëm të energjisë duke krijuar besim dhe komunikim edukativ. Ekonomisti politik dhe fituesi i Çmimit Nobel Elinor Ostrom i përshkruan kooperativat si një nga zgjidhjet më të mira të qeverisjes për menaxhimin e burimeve të pishinës së përbashkët. Ato ndihmojnë në zvogëlimin e

problemeve tradicionale që lidhen me monopolistikën, zhvillimi privat dhe ndikimi kolektiv i avancuar në menaxhimin e burimeve të grupit të përbashkët në atë që është quajtur “demokraci energjetike”. Duke pasur parasysh të gjitha këto avantazhe, dikush mund të pyesë veten pse ato nuk janë më të përhapura. Përgjigja është kryesisht për shkak të pengesave të tilla si qasja e kufizuar në kapital dhe tokë, konkurrentët e fortë monopolistë dhe rregulloret e pafavorshme qeveritare.

Vendosja e komuniteteve të Europës në zemër të politikës së energjisë

Qëndrueshmëria urbane është çelësi për tranzicionin e përgjithshëm të qëndrueshëm të Europës-dhe projektet e energjisë së qëndrueshme të drejtuara nga komuniteti dhe në pronësi të komunitetit kanë një rol qendror për të luajtur. Më 25 shkurt 2015, paketa e Komisionit Europian për Unionin e Energjisë parashikoi një Union Energjetik “me qytetarët në thelbin e tij, ku qytetarët marrin pronësinë e energjisë së tranzicionit, përfitojnë nga teknologjitë e reja për të zvogëluar faturat e tyre, marrin pjesë aktive në treg dhe ku mbrohen konsumatorët e cenueshëm. ”

Marrëveshja e Gjelbër Evropiane e propozuar kohët e fundit (udhërrëfyesi i Europës për të kaluar në një ekonomi të qëndrueshme) thekson se “pjesëmarrja aktive e publikut dhe besimi në tranzicion është parësore nëse politikat duan të funksionojnë dhe të pranohen”. Ajo propozon një Paketë të Energjisë së Pastër për të mbështetur investimet e komunitetit dhe pronësinë e energjisë së qëndrueshme përmes komuniteteve të energjisë së rinovueshme dhe komuniteteve të energjisë me baze qytetare. Përvoja në vendet evropiane ka treguar se zhvillimi i kooperativave energjetike përkon me zhvillimin e skemave mbështetëse. Kjo ishte e qartë në mbështetjen fillestare dhe vendimtare të Kooperativës “Middleground” të Kopenhagës të marrë nga Agjencia Daneze e Energjisë. Prandaj, Komisioni Europian duhet të marrë parasysh të paktën tre çështje në kuadrin e tij ligjor për të mbështetur më së miri partneritetet e energjisë të qëndrueshme të drejtuara nga komuniteti dhe në pronësi të komunitetit.

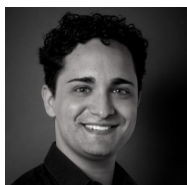
Së pari, ndihma shtetërore për mbrojtjen e mjedisit dhe udhëzimet e energjisë duhet të njohë sfidat e veçanta me të cilat përballen komunitetet e energjisë që veprojnë në tregjet kombëtare të energjisë, dhe të sigurojë që ata të kenë qasje në skemat e mbështetjes së energjisë së rinovueshme dhe të mos jenë të pafavorizuar në tendera dhe ankande në krahasim me aktore me të medhenj treg.

Së dyti, plani i investimeve i BE-së, InvestEU, duhet t’i japë përparësi përpjekjeve lokale të udhëhequra nga komuniteti në tranzicionin e qëndrueshëm dhe të adresojë barrierat e rëndësishme financiare për krijimin e këtyre kooperativave. Banka Evropiane e Investimeve duhet të gjejë mënyra më të mira për të mbështetur projekte më të vogla, të decentralizuara.

Së treti, legjislacioni i prokurimit publik i BE -së duhet të përfshijë kritere që përfshijnë pjesëmarrjen e qytetarëve vendas përmes formave të tilla të reja organizative.

Partneritetet e drejtuara nga komuniteti dhe shërbimet publike në pronësi të komunitetit kanë krijuar një vend për komunitetet në vizionin se si mund të duket një Evropë e qëndrueshme. Në tranzicionin e energjisë, ata janë dhe do të jenë partnerë kritikë. Rruga

drejt një BE -je të gjelbër kërkon që të ekzistojnë mekanizma për t'i mbështetur ato. Nëse komisioni gjeopolitik i Presidentes së Komisionit Ursula Von der Leyden dëshiron të udhëheqë mbi ndryshimet klimatike dhe qëndrueshmërinë në mbarë botën, ai duhet të fillojë duke udhëhequr në vend.

Pau Ruiz Guix is an M.A. student in European Studies at King's College London with a La Caixa Foundation Scholarship. He is a Fulbright Fellow and an incoming M.Sc. in Foreign Service student at Georgetown University. He currently acts as Head of Research and Training at SciTech DiploHub.

Published September 24, 2021

Article in Albanian

Translation available in English, Russian

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/komunitetet-mund-te-udheheqin-tranzicionin-energjetik-te-europes/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space.

Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.